

Przykładowy scenariusz lekcji z podręcznika „KOSS”: Wspólna Europa – jak i po co?

Informacja o podręczniku „KOSS”, wydanie 2024

„KOSS”, czyli „Kształcenie obywatelskie w szkole samorządowej” to podręcznik do nauczania wiedzy o społeczeństwie w szkole podstawowej, cieszący się od lat uznaniem nauczycielek i nauczycieli oraz uczennic i uczniów ze względu na swoje walory merytoryczne i metodyczne. Ze względu na przemiany społeczno-polityczne, jakie zaszły w ostatnim okresie, niektóre treści publikacji w 2024 roku zostały zaktualizowane bądź uzupełnione.

Zamieszczamy poniżej przykładową lekcję:

Rozdział 8. Lekcja 5. Wspólna Europa – jak i po co? (s. 256-264)

Uczennice i uczniowie poznają przebieg procesu integracji europejskiej oraz dowiadują się, z jakimi kryzysami musiała się ostatnio mierzyć Unia Europejska (zaktualizowano tekst „Droga do Wspólnej Europy”). Wskazują na mapie państwa należące do Unii oraz kandydujące (zaktualizowano ćwiczenie „Znajdź na mapie”) oraz zastanawiają się na podstawie danych, jakie miejsce zajmuje Polska we Wspólnocie (zaktualizowano ćwiczenie „Duży czy mały?”). Mają też okazję przyjrzeć się koncepcji dalszego rozszerzania Unii (zaktualizowano ćwiczenie „Rozszerzać czy nie?”) oraz wyrazić własną opinię na ten temat. Dowiadują się też, jakie są najważniejsze instytucje Unii i czym się zajmują, a także skąd biorą się pieniądze w unijnym budżecie i w jaki sposób są wydawane (zaktualizowano tekst „Budżet Unii Europejskiej” oraz dane o Funduszach Europejskich 2021-2027).

3. Wspólna Europa – jak i po co?

- Jakie cele stawia przed sobą Unia Europejska? ■ Czy należy dalej rozszerzać UE? ■ Jakie są najważniejsze instytucje UE i czym się zajmują? ■ Skąd pochodzą wpłaty do unijnego budżetu i na co są przeznaczane? ■

DROGA DO WSPÓLNEJ EUROPY

Straszliwa tragedia, jaką była II wojna światowa, z ogromną siłą odrodziła marzenie o Europie zjednoczonej, a więc pokojowej, przyjaznej, kultywującej swoje najpiękniejsze tradycje i wartości. To pragnienie było tym silniejsze, że wschodnia część kontynentu została przez Związek Sowiecki odcięta żelazną kurtyną. W dyskusjach o możliwych płaszczyznach integracji dość szybko okazało się, że to nie polityka i wojskowość, ale gospodarka może otworzyć drogę do zjednoczenia. Na początku lat 50. narodziła się **Europejska Wspólnota Węgla i Stali**, którą utworzyli: Francja, Włochy, Niemcy, Belgia, Holandia i Luksemburg. Wspólnota umożliwiała współpracę w korzystaniu z najważniejszych surowców.

Powodzenie EWWiS było tak duże, że w 1958 r. zawarto **traktaty rzymskie** powołujące do życia kolejne wspólnoty – **Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG)** oraz **Europejską Wspólnotę Energii Atomowej**. Kluczem do integracji europejskiej okazała się EWG, która zaczęła prowadzić wspólną politykę w dziedzinie ceł, rolnictwa, transportu, swobodnego przepływu kapitału i siły roboczej, stawiając sobie za cel zbudowanie wspólnego rynku, z którego zostałyby usunięte wszelkie bariery ograniczające swobodę gospodarowania. Do EWG przystępowały kolejne państwa – Dania, Irlandia, Wielka Brytania, Grecja, Hiszpania i Portugalia. Integracja gospodarcza prowadziła także do zacieśniania więzi politycznych – coraz większą rolę odgrywały organy i instytucje wspólnotowe, powołano też **Parlament Europejski***.

Kolejnym ważnym krokiem do zjednoczonej Europy był **traktat z Maastricht** z 1992 r. powołujący **Unię Europejską**. Unia Europejska oznaczała znaczne poszerzenie obszaru integracji – oprócz ścisłej integracji gospodarczej zakładano prowadzenie wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz współpracę w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych. Traktat z Maastricht ustanowił także **obywatelstwo unijne** i otworzył drogę do **unii walutowej**. Państwa, które były w stanie spełnić surowe warunki stabilności finansowej, mogły przyjąć wspólną walutę – **euro**.

W 1995 r. do UE wstąpiły trzy kolejne kraje – Szwecja, Finlandia i Austria. Rozpoczęto także przygotowania do przyjęcia dużej grupy nowych członków; w tym celu uchwalono w 2000 r. **traktat w Nicei**, który określał skład i strukturę organów UE po rozszerzeniu oraz ustalał nowy podział głosów. Do rozszerzenia doszło w 2004 r., kiedy to członkami Unii zostały: Polska, Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Słowacja, Słowenia i Węgry. W 2007 r. do UE przyjęto także Bułgarię i Rumunię, a w 2013 r. Chorwację. Równocześnie w Unii rozpoczęła się wielka debata na temat nowych zasad jej funkcjonowania. To, co dobrze działało w przy-

* W 1952 r. powstało Zgromadzenie Parlamentarne EWWiS, które stało się w 1958 r. wspólnym organem EWWiS, EWG i Euratomu jako Europejskie Zgromadzenie Parlamentarne, od 1962 – jako PE.

padku 12 czy 15 krajów, mogło zawieść w czasie, gdy Unia liczyła 28 członków (dziś liczy 27). Narodził się pomysł uchwalenia **traktatu konstytucyjnego**, nie wszedł on jednak w życie, został bowiem odrzucony w referendum we Francji i w Holandii. Zwolennicy reformy UE nie złożyli jednak broni – większość postanowień odrzuconej konstytucji została przyjęta jako **traktat lizboński**, który wszedł ostatecznie w życie 2009 r.

CZTERY WOLNOŚCI

Oto zasady obowiązujące na wspólnym unijnym rynku: • wolny przepływ towarów; • wolny przepływ usług; • wolny przepływ pieniądza; • wolny przepływ osób.

Wspólna Europa oznacza także wspólne rozwiązywanie kryzysów. W ciągu ostatnich kilkunastu lat wyzwań było wiele: kryzys gospodarczy (2008–2009), aneksja Krymu przez Rosję (2014), kryzys uchodźczy (2015–2017), pandemia koronawirusa (2020–2022), wyjście

w 2020 roku Wielkiej Brytanii z Unii, zwane brexitem (od ang. *British* – brytyjski i *exit* – wyjście), globalny kryzys klimatyczny, a wreszcie – agresja Rosji na Ukrainę (2022). Ta ostatnia wywołała wiele negatywnych następstw, głównie kryzys energetyczny i zjawiska inflacyjne. Kryzysy te z jednej strony obnażyły wiele słabości Unii, z drugiej pokazały jej determinację i gotowość do współdziałania.

ZNAJDŹ NA MAPIE

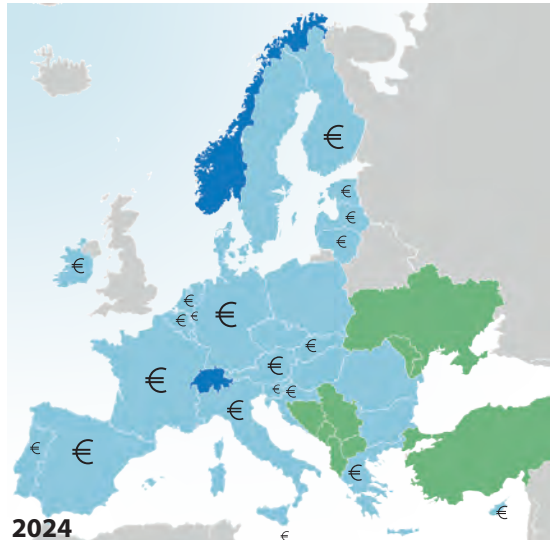
Przyjrzyj się mapie i wskaż:
• państwa należące do Unii

Europejskiej;

- oficjalnych kandydatów do UE*;
- kraje strefy euro;
- kraje należące do EFTA (Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu);
- kraje strefy Schengen**.

Pracując w parach, wymyślcie kilka pytań do quizu na temat UE. Na zakończenie działu zorganizujcie klasowy (lub międzyklasowy) konkurs wiedzy o UE i Polsce w UE. Oto przykłady pytań:

- Czy przekraczając granicę Niemiec, musisz przejść kontrolę graniczną?
- Czy Hiszpanka musi wymieniać walutę, gdy chce coś kupić we Włoszech?

2024

Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu (EFTA)

Kraje członkowskie UE

Kraje kandydujące do UE

Strefa euro

Uwaga: Do państw kandydujących do UE należy też Gruzja.

OJCOWIE ZAŁOŻYCIELE

Na liście jedenastu Ojców Założycieli integracji europejskiej Jean Monnet i Robert Schuman (czytaj: żą mane i robert szuman) zajmują dwa pierwsze miejsca. Czym się zasłużyli? To oni między innymi zainspirowali powstanie Unii Europejskiej, w której dzisiaj żyjemy.

* Patrz zadanie „Rozszerzać czy nie?” na s. 261.

** Więcej na s. 264.

Obojgu przyświecała idea pokojowej, zjednoczonej i bogatej Europy. Poza nimi, wiele innych osób pracowało nad europejskim projektem. Poszukaj informacji o pozostałych założycielach. Wybierz jedną z tych osób i sporządź jego portret jako polityka i wizjonera Unii Europejskiej.

Na zdjęciu od lewej: Jean Monnet i Robert Schuman. ►

GLÓWNE INSTYTUCJE UNII EUROPEJSKIEJ

RADA EUROPEJSKA

- Najważniejszy organ wyznaczający **główne kierunki polityki Unii**.
- Tworzą ją **szeefowie państw lub rządów państw Unii** oraz **przewodniczący Rady Europejskiej i przewodniczący Komisji Europejskiej**, którzy spotykają się na wspólnych posiedzeniach dwa lub trzy razy w roku.

RADA UNII EUROPEJSKIEJ (RADA)

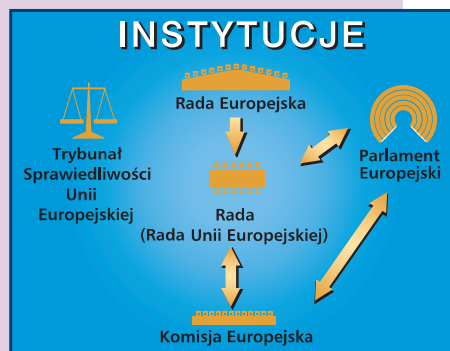
- **Organ decyzyjny** Unii Europejskiej.
- Składa się z **przedstawicieli rządów** wszystkich państw członkowskich (zależnie od tego, jakie sprawy są przedmiotem obrad, mogą to być np. ministrowie finansów czy rolnictwa).
- Podejmuje decyzje na podstawie propozycji przedkładanych jej przez Komisję i po konsultacji z Parlamentem Europejskim.
- Większość decyzji ustawodawczych podejmuje się kwalifikowaną większością głosów, ale w niektórych dziedzinach jest wymagana jednomyślność.
- Przewodnictwo w Radzie (tzw. prezydencja) ma charakter rotacyjny i jest sprawowane przez sześć miesięcy po kolei przez każde państwo członkowskie.

KOMISJA EUROPEJSKA

- **Organ wykonawczy i administracyjny** Unii.
- W jej skład wchodzi **27 członków**, tzw. **komisarzy**, wybieranych na okres pięciu lat.
- Zadania: nadzór nad przestrzeganiem postanowień, traktatów, wysuwaniem projektów aktów prawnych Unii (nazywanych rozporządzeniami i dyrektywami) oraz zapewnienie realizacji przyjętego prawa.
- Siedziba Komisji mieści się w Brukseli.

PARLAMENT EUROPEJSKI

- **Organ doradczy i kontrolny**, współtworzy prawo unijne.
- Liczy **705 posłów** wybieranych na 5 lat przez obywateli Unii w **wyborach powszechnych, bezpośrednich i proporcjonalnych**.
- Posłowie są skupieni w **ponadnarodowych frakcjach politycznych**.
- Członkowie Parlamentu na co dzień pracują w 20 komisjach stałych w Brukseli. Tygodniowe sesje plenarne odbywają się raz w miesiącu w Strasburgu.
- Uprawnienia: zatwierdza budżet Unii, kontroluje pracę Komisji, podejmuje ini-

cjatywy ustawodawcze, zatwierdza wnioski o przystąpienie do Unii oraz umowy z państwami pozaunijnymi. Ma prawo rozwiązać Komisję.

TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ

- Obejmuje Trybunał Sprawiedliwości i inne sądy.
- Najwyższy organ sądowy w Unii.
- **Trybunał Sprawiedliwości** składa się z **27 sędziów**, po jednym z każdego państwa członkowskiego, oraz tzw. rzeczników generalnych. Ich kadencja trwa sześć lat. Orzeka o zgodności aktów prawnych wydawanych przez organy Unii i państw członkowskich z prawem wspólnotowym, rozstrzyga spory między państwami Unii. Do głównych instytucji UE należą też **Trybunał Obrachunkowy** i **Europejski Bank Centralny**.

DUZI CZY MALI?

1. Na podstawie poniższej tabelki określ, jakie miejsce pod względem obszaru, ludności i gęstości zaludnienia zajmuje Polska w Unii Europejskiej. Czy na tle innych krajów jesteśmy państwem względnie dużym, czy małym?
2. Które kraje osiągają najwyższy dochód w przeliczeniu na jednego mieszkańca (PKB na 1 mieszkańca)? A które najniższy? Porównaj stopę bezrobocia w różnych państwach.
3. Jak wygląda gospodarcza pozycja Polski na tle innych – starych i nowych członków UE?

▲ Na zdjęciach od lewej: Jerzy Buzek, premier Polski, przewodniczący Parlamentu Europejskiego (2009–2012) oraz Donald Tusk, premier Polski, przewodniczący Rady Europejskiej (2014–2018).

Państwo	Powierzchnia (w tys. km ²)	Ludność (w tys.)	PKB na 1 mieszkańca (w dol. USA)	Stopa bezrobocia (w %)
Unia Europejska (27 krajów)	4 225,1	448 400	34 160	6,0
Austria	83,9	8 940	46 698	7,6
Belgia	30,5	11 656	44 185	5,5
Bułgaria	110,4	6 782	9 551	5,8
Chorwacja	56,6	4 030	16 610	6,8
Cypr	9,3	251	30 572	6,7
Czechy	78,9	10 494	20 237	4,0
Dania	42,9	5 882	60 346	2,5
Estonia	45,3	31 326	21 143	6,3
Finlandia	336,9	5 541	46 929	8,3
Francja	551,5	34 627	38 816	7,5
Grecja	132,0	10 385	20 288	10,4
Hiszpania	506,0	47 559	27 703	11,7

Państwo	Powierzchnia (w tys. km ²)	Ludność (w tys.)	PKB na 1 mieszkańca (w dol. USA)	Stopa bezrobocia (w %)
Holandia	41,5	17 564	50 547	3,6
Irlandia	69,8	5 023	97 317	4,2
Litwa	65,3	2 750	18 535	9,3
Luksemburg	2,6	648	109 715	5,5
Łotwa	64,6	1 851	17 081	6,8
Malta	0,3	533	30 380	2,5
Niemcy	357,6	83 370	43 361	5,9
Polska	312,6	39 857	17 117	5,4
Portugalia	92,2	10 271	22 126	6,6
Rumunia	238,4	19 659	12 189	5,7
Słowacja	49,0	5 643	18 878	5,2
Słowenia	20,3	2 120	25 350	4,9
Szwecja	438,6	10 549	55 986	8,5
Węgry	93,0	9 967	16 336	4,6
Włochy	302,1	59 037	33 281	7,2

 Kraje członkowskie UE

Źródło: Rocznik statystyki Międzynarodowej 2023, GUS; International Monetary Fund, World-economic outlook, 2023 (dane za 2022 r.)

DZIAŁAĆ SPRAWNIEJ

Fundamentami Unii Europejskiej są traktaty z Maastricht i Lizbony. W **traktacie z Maastricht** państwa członkowskie zadeklarowały, że chcą prowadzić **wspólną politykę zagraniczną**, zawrzeć **unię monetarną** oraz poszerzyć współpracę w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości, spraw wewnętrznych i bezpieczeństwa. Traktat ustanowił także **obywatelstwo unijne**, obdarzając obywateli UE wieloma ważnymi uprawnieniami. Obywatele Unii mają więc prawo do: • **swobodnego poruszania się i przebywania** na obszarze państw członkowskich; • **głosowania i kandydowania** w wyborach lokalnych i do Parlamentu Europejskiego w tym państwie członkowskim, w którym przebywają; • **ochrony** zapewnianej przez władze dyplomatyczne i konsularne wszystkich państw członkowskich; • **zgłaszania petycji** do Parlamentu Europejskiego i **skarg** do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich.

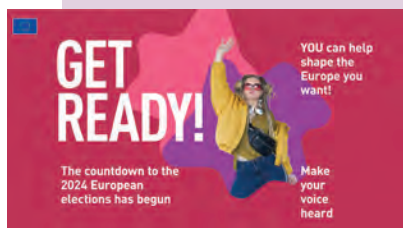
Ważnym elementem działania UE pozostaje **unia gospodarcza**. Oznacza ona pełne otwarcie granic dla przepływu towarów i kapitałów. Zwiększa to konkurencję między firmami, co prowadzi zwykle do ograniczenia kosztów, obniżenia cen oraz poprawy jakości towarów i usług. Rozliczenia finansowe prowadzone są w UE w **euro** – wspólnej walucie państw członkowskich.

Funkcjonowanie Unii regulują dwie ważne zasady. Zgodnie z **zasadą solidarności** wszystkie kraje członkowskie wpłacają do wspólnej kasy fundusze, które są następnie przeznaczane na rozwój najbardziej potrzebujących regionów, rozwiązywanie trudnych problemów gospodarczych (np. rolnictwa) czy walkę z bezrobociem. Zgodnie z **zasadą pomocniczości** Unia nie próbuje zastępować władz krajowych – podejmuje działania tylko tam, gdzie aktywność poszczególnych państw okazuje się niewystarczająca.

Traktat lizboński miał usprawnić funkcjonowanie Unii i wzmocnić integrację poprzez między innymi zwiększeniem roli Parlamentu Europejskiego, a także stworzenie stanowisk Przewodniczącego Rady Europejskiej oraz Wysokiego Przedstawiciela Unii ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa. Uznano więc, że Unia potrzebuje „prezydenta” i „ministra spraw zagranicznych”, skoro stała się organizacją międzynarodową mającą odrębną osobowość prawną.

Zgodnie z traktatem został ograniczony zakres stosowania **zasady jednomyślności** w podejmowaniu decyzji przez członków Unii, natomiast **system głosowania** w Radzie UE został od 2014 roku oparty na tzw. **większości kwalifikowanej** („za” głosuje 55 proc. państw członkowskich reprezentujących co najmniej 65 proc. obywateli UE).

Istotną częścią traktatu lizbońskiego jest **Karta praw podstawowych** – co prawda została ona przyjęta już na szczycie w Nicei, ale dopiero w 2009 r. stała się częścią unijnego prawa. Polska i niektóre państwa członkowskie, uznając Kartę, zastrzegły jednak, że będą respektować tylko te jej zapisy, które nie są sprzeczne z obowiązującym prawem krajowym.

▲ W portalu europa.eu znajdziecie mnóstwo ciekawych informacji, m.in. broszury i publikacje, plakaty i slajdy. Wszystkie materiały dostępne są w 24. wersjach językowych oraz dodatkowo w języku rosyjskim i ukraińskim. Dlaczego aż tylu?

ROZSZERZAĆ CZY NIE?

Co pewien czas w dyskusjach o przyszłości Unii Europejskiej wraca pytanie o jej dalsze rozszerzanie. Oficjalnymi kandydatami są **Albania, Bośnia i Hercegowina, Gruzja, Mołdawia, Czarnogóra, Macedonia Północna, Serbia, Ukraina i Turcja**. Politycy i obywatele Unii różnią się opiniami na ten temat.

Przeciwnicy rozszerzenia wskazują przede wszystkim na trudności wiążące się z zarządzaniem jeszcze większą Unią i podejmowaniem decyzji. Zwracają też uwagę – w przypadku Turcji – na różnice kulturowe i konieczność przestrzegania praw człowieka przez kraje, które chcą wejść do UE. Zwolennicy wskazują natomiast na korzyści gospodarcze i polityczne (większa i mocniejsza Unia), twierdzą też, że właśnie przyjęcie nowych państw to najlepszy sposób, by poprawić relacje ze światem islamu i zapobiec łamaniu praw człowieka (np. w krajach bałkańskich). A jakie jest wasze zdanie w tej sprawie?

ZA I PRZECIW

Pracując najpierw w parach, a potem w czteroosobowych zespołach, sformułujcie argumenty za przyjęciem nowych państw do UE oraz przeciw niemu. Możecie mówić o rozszerzeniu ogólnie albo wybrać jednego z kandydatów i na nim

▲ Stambuł zaliczany jest do jednych z najczęściej odwiedzanych miast na świecie. Jak myślisz, czy wejście Turcji byłoby korzystne dla mieszkańców tego kraju? A dla Polaków?

skupić uwagę. Przeprowadźcie klasową debatę – pamiętajcie, że jej celem nie jest sformułowanie wspólnego stanowiska, ale rozmowa o perspektywach i problemach, jakie wiążą się z dalszym rozszerzaniem UE.

Jakie kraje mogą zostać członkami UE?

Do UE może przystąpić każdy kraj europejski, który spełni kryteria członkostwa. Kraje kandydujące muszą mieć przede wszystkim:

- *stabilne instytucje gwarantujące demokrację, rządy prawa, przestrzeganie praw człowieka oraz poszanowanie i ochronę mniejszości*
- *sprawnie funkcjonującą gospodarkę rynkową i być zdolnymi do poradzenia sobie z presją konkurencyjną na rynku UE*
- *być zdolnymi do wzięcia na siebie zobowiązań wynikających z członkostwa w UE, w tym do wdrożenia całego prawa UE i przestrzegania celów Unii.*

europa.eu, portal Unii Europejskiej

Wejdź na stronę consilium.europa.eu i sprawdź, jakie jeszcze warunki muszą spełnić nowe państwa, aby wejść do UE.

EUROPA – OSIEDLE ZAMKNIĘTE CZY OTWARTE?

Wspólna Europa to nie jest dzieło skończone. To raczej – jak twierdzą niektórzy – plac budowy, na którym wciąż coś nowego się dzieje, przy czym sam projekt jest na bieżąco ulepszany. Na przykład nie jest ciągle jasne, czy staniemy się czymś w rodzaju „zamkniętego osiedla” dla bogatych, do którego trudno się przedostać i gdzie żyje się trochę jak w twierdzy, czy też raczej dostatniej, ale otwartej dla innych dzielnic... Czy imigranci z innych krajów będą mogli tu przyjeżdżać, pracować i się osiedlać, czy też szczelnie zamkniemy przed nimi granice? Czy regulacje unijne w sprawie przyjmowania uchodźców nie są zbyt restrykcyjne? Czy nowe kraje mogą naprawdę liczyć na wejście do UE, czy raczej pozostaną kandydatami na długie lata? Wyraź swoją opinię na ten temat w formie plastycznej – możesz wykorzystać metaforę „placu budowy”, „osiedla” lub „twierdzy”.

BUDŻET UNII EUROPEJSKIEJ

Obecnie często można usłyszeć, że dana inwestycja czy projekt zostały sfinansowane z funduszy unijnych. Warto więc poświęcić chwilę, by dowiedzieć się, skąd właściwie Unia ma pieniądze i w jaki sposób je dzieli.

Najważniejszymi źródłami finansowymi UE są:

- **składka członkowska** płacona przez wszystkie państwa członkowskie Unii w wysokości uzależnionej od ich dochodu narodowego (zamożniejsi płacą więcej),
- **cla** pobierane od towarów importowanych z państw, które nie są członkami Unii,
- procent od przychodów osiąganych przez poszczególne państwa z **podatku VAT**.

Sposób wydawania uzyskanych w ten sposób środków określany jest w **unijnym budżecie**, w którego uchwalaniu uczestniczą Komisja Europejska (przygotowuje projekt) oraz Rada Unii Europejskiej i Parlament Europejski. Każdy budżet musi odzwierciedlać priorytety, jakie Unia określa raz na 7 lat – jest to tak zwana **perspektywa finansowa**. W ten sposób rozstrzyga się o przeznaczeniu niewyobrażalnie wprost wielkich pieniędzy: na lata 2021–2027 przewidziano łącznie 2,02 bln

euro: 1 216 mld euro w tzw. budżecie długofalowym oraz 807 mld euro w budżecie na „odbudowę” gospodarek po epidemii koronawirusa. Warto wiedzieć, że ponad 80 proc. funduszy jest zarządzane (czyli wydawane lub przeznaczane na dotacje) przez kraje członkowskie. Polska otrzyma w tej perspektywie 137 mld euro (najwięcej z krajów Unii), z tego ponad 60 mld z tzw. **Krajowego Planu Odbudowy** (w ramach funduszu Next Generation EU). W latach 2021–2023 środki te były częściowo zablokowane ze względu na nieprzestrzeganie zasad państwa prawa.

Na co w praktyce Unia przeznaczona z gromadzone pieniądze? W obecnej perspektywie szczególny nacisk położono na **ochronę klimatu i środowiska** – wydatki na ten cel mają nam pomóc w osiągnięciu tzw. neutralności klimatycznej w roku 2050, czyli zerowego poziomu emisji gazów cieplarnianych netto. **Nowy Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji** wspiera regiony, które ponoszą najwyższe koszty przechodzenia na gospodarkę neutralną dla klimatu.

Duże środki nadal przeznacza się na **politykę spójności**, której celem jest zmniejszenie dysproporcji rozwojowych między różnymi regionami i tzw. **wspólną polityką rolną**, która wspiera produkcję rolną, restrukturyzację rolnictwa i zrównoważone rybołówstwo. Unijne fundusze mają też umożliwić **wzrost konkurencyjności**, aby kraje UE mogły rywalizować z najsilniejszymi gospodarkami na świecie, w tym USA i Chinami. Temu służą zwłaszcza wydatki w obszarze jednolitego rynku, innowacji i cyfryzacji, a także nauki i edukacji. Stworzono **program „Cyfrowa Europa”**, który ma pomóc wdrażać nowe technologie, w tym sztuczną inteligencję oraz narzędzia cyberbezpieczeństwa.

W obecnej perspektywie znacznie zwiększono wsparcie w zarządzaniu **migracją i granicami**. Powołano fundusz obronny, który ma zwiększyć skuteczność i innowacyjność unijnej obronności, co nabrało szczególnego znaczenia po agresji Rosji na Ukrainę. Dodatkowo Ukraina ma otrzymać wsparcie w wysokości 50 mld euro. Wzmocnione zostały programy na rzecz unijnych wartości i aktywności obywatelskiej oraz programy skierowane do młodzieży (np. **Erasmus+ i Europejski Korpus Solidarności**).

Unia nie zapomina także o problemach krajów niebędących jej członkami. Znaczące środki w budżecie są przeznaczone na **pomoc humanitarną** (np. na wypadek kłęski żywiołowej) i **rozwojową** dla państw aspirujących do członkostwa w UE, krajów, z którymi Unia graniczy, oraz dla najuboższych regionów świata.

EURO TAKŻE DLA NAS

Wasze województwo również otrzymuje z budżetu unijnego poważne wsparcie finansowe na rozwój regionu: drogi, energetykę, wodociągi, rozwój wsi, ochronę środowiska, edukację i inne cele.

1. Sprawdźcie w internecie (np. na stronie gminy, Portalu Funduszy Europejskich lub

Fundusze Europejskie 2021-2027

Infrastruktura, Klimat, Środowisko	113,4 mld zł
Nowoczesna Gospodarka	37,1 mld zł
Rozwój Społeczny	18,8 mld zł
Rozwój Cyfrowy	9,2 mld zł
Polska Wschodnia	12 mld zł
Pomoc Żywnościowa	2,4 mld zł
Rybnictwo	2,3 mld zł
Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich	2,5 mld zł
16 programów regionalnych	153 mld zł
Współpraca Terytorialna	2 mld zł

Mapie Dotacji UE), jakie priorytety przyjęto, jakie przedsięwzięcia są planowane i jakie środki na nie przewidziano.

- Podzielcie się na trzy-, czteroosobowe zespoły i opracujcie własne projekty, które można by zrealizować, korzystając z funduszy unijnych:
  - cele (jakie inwestycje i przedsięwzięcia należy podjąć?);
  - koszty (ile pieniędzy one pochłoną?);
  - terminy (kiedy i co należy zrobić?).

Przedstawcie na forum klasy wszystkie projekty, a następnie wybierzcie (lub wspólnie stwórzcie) najlepszy.

▲ Takiej drogi jak ta z Tykocina do Krypna i takiego mostu można pozazdrościć. Inwestycję zrealizowano z funduszy europejskich.

STREFA SCHENGEN

Większość krajów UE zrezygnowała z kontroli obywateli na granicach wewnętrznych Unii – oprócz Irlandii, Rumunii, Bułgarii i Cypru wszystkie należą do tzw. **strefy Schengen** (od nazwy miejscowości, gdzie podpisano umowę w tej sprawie). Równocześnie wzmocniono granice zewnętrzne Unii, w tym wschodnią granicę Polski, oraz opracowano rozwiązania, aby chronić europejskie bezpieczeństwo. Swoboda przemieszczania się w obrębie krajów Schengen ułatwia podróże, poszukiwanie pracy, naukę, sprzyja kontaktom prywatnym i służbowym. Kryzys migracyjny w Europie wywołany napływem tysięcy uchodźców pozostaje jednym z największych wyzwań strefy.

Ważne Słowa

• integracja europejska • unia gospodarcza • unia walutowa • traktat
• ratyfikacja • obywatelstwo unijne • instytucje UE
• programy młodzieżowe • budżet UE • fundusze europejskie •

Uczennica/Uczeń:

- wymienia cele działania Unii Europejskiej; znajduje informacje o życiorysie politycznym Ojców Europy oraz obywateli polskich pełniących ważne funkcje w instytucjach unijnych;
- przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w Unii Europejskiej dla pracowników i osób podróżujących; znajduje informacje o wykorzystaniu funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim regionie.

KOSS
(Kształcenie Obywatelskie
w Szkole Samorządowej).
**Wiedza o społeczeństwie
w szkole podstawowej**

**Wszystkich, którzy już teraz chcą zmienić
podręcznik do WOS zapraszam do kontaktu
- Artur Krupiński, ekspert, koordynator do
spraw wydawnictwa.**

**mail: artur.krupinski@ceo.org.pl
telefon: 22 875 85 40**

Jestem zainteresowana(y) podręcznikiem